

державних підприємств та приватного бізнесу; передбачити в подальшому створення і збереження робочих місць для працевлаштування осіб з інвалідністю на спеціалізованих підприємствах, збільшивши їхню кількість, удосконалити механізм державної допомоги у вигляді кредитування та розміщення державного замовлення; розширити регіональні банки вакансій за рахунок якнайповнішого надання роботодавцям даних про вільні робочі місця для осіб з інвалідністю у територіальні служби зайнятості.

Список використаних джерел

1. Козачук О. Соціально-економічне становище інвалідів в Україні та проблеми їх соціального захисту за умови трансформації економіки / О. Козачук // Україна: аспекти праці. – 2012. – № 4. – С. 12-16.
2. Купалова Г., Лесько О. Зайнятість та професійна реабілітація осіб з обмеженими фізичними можливостями: проблеми і шляхи вирішення / Г. Купалова, О. Лесько // Україна: аспекти праці. – 2014. – № 5. – С. 4-11.
3. Панченко В. Надання соціальних послуг особам з обмеженими фізичними можливостями / В. Панченко // Роботодавець. – 2013. – № 11. – С. 10-11.

*СІТАШ Т.Д., к.е.н., доцент кафедри
економіки та менеджменту
Вінницького інституту Університету «Україна»*

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА В УКРАЇНІ: РЕАЛІЇ ТА АЛЬТЕРНАТИВИ

Реалії демократичного суспільства детермінують повагу до людського розмаїття, встановлення солідарності та безпеки, що забезпечують захист та інтегрування у соціум усіх верств населення, зокрема осіб з інвалідністю. У такому контексті помічаємо, що головна мета соціального розвитку – це створення «суспільства для всіх». В основі такої інтеграції покладена концепція цілісного підходу, яка відкриває альтернативи до реалізації прав і можливостей для кожної особистості, насамперед, передбачає рівний доступ до здобуття якісної освіти.

Основний принцип щодо доступності освіти базується на засадах дотримання прав людини та викладено в резолюції Генеральної асамблеї ООН від 12 грудня 1997р. сприяти забезпеченню

рівних можливостей для осіб з інвалідністю.

Вказаний принцип переносить акценти з медичних аспектів інвалідності, піклування про осіб з психофізичними порушеннями, захисту і надання допомоги в адаптації до навколишнього середовища на реформування самого соціуму, де особа з психофізичними порушеннями може задовольнитися свої потреби, перш за все, потребу здобути якісну освіту.

Модернізація освіти в Україні зумовлює необхідність впровадження інноваційних технологій, зокрема, в освіті людей з інвалідністю. Інклюзія є однією з основних тенденцій розвитку зазначеного типу вітчизняної освіти. Актуальність проблеми інклюзивної освіти пов'язана насамперед, з тим, що чисельність дітей, які потребують корекційного навчання зростає.

Теоретичні та практичні аспекти інклюзивної освіти розглянуто у працях вітчизняних науковців, таких як С. Богданов, Г. Гаврюшенко, А. Колупаєва, Н. Найда, Н. Софій, І. Ярмошук та ін. Але враховуючи цінність їх праць ще залишається відкритими багато дискусійних питань щодо вітчизняної інклюзивної освіти.

Інклюзія (від англ. – inclusion - включення) процес збільшення ступеня участі всіх громадян в соціумі, і насамперед, що мають труднощі у фізичному розвитку. Він передбачає розробку і застосування конкретних рішень, які зможуть дозволити кожній людині рівноправно брати участь в академічному і суспільному житті.

Термін «інклюзія» відмінний від терміна «інтеграція» за своїм концептуальним підходом. Зокрема в документі «Міжнародні консультації з питань навчання дітей з особливими освітніми потребами» вказується на те, що інтеграція визначається як зусилля, спрямовані на введення дітей у освітній простір. Інклюзія – це політика та процес, що дозволяє всім дітям брати участь у освітніх програмах. Відмінність у підходах полягає у визнанні факту, що ми змінюємо суспільство, аби воно пристосовувалось до індивідуальних потреб людей, а не навпаки.

Науковець, Л. Міщик вважає, що інклюзія є процесом збільшення ступеня участі всіх дітей у соціальному житті та різних програмах. А. Колупаєва трактує його як «об'єднану освітню систему із надання належної освіти всім учням; повне залучення дітей з відмінними здібностями в різні аспекти шкільної освіти, які є доступними для інших дітей» [1]. На нашу думку, інклюзія – це комплексне поняття, яке включає в себе суспільний та освітній компоненти.

Основні принципи інклюзивного навчання:

- всі діти мають навчатися разом у всіх випадках, коли це виявляється можливим, не зважаючи на труднощі чи відмінності, що існують між ними;

- заклади мають визнавати і враховувати різноманітні потреби своїх студентів, узгоджуючи різні види й темпи навчання;

- забезпечення якісної освіти для всіх завдяки відповідному навчально-методичному забезпеченню, застосуванню організаційних заходів, розробці стратегії викладання, використанню ресурсів і партнерських зв'язків зі своїми громадами.

Концепція інклюзивної освіти відображає одну з головних демократичних ідей всі студенти цінні й активні члени суспільства. Виходячи з виключної важливості ролі держави в розвитку інклюзивної освіти, підкреслимо, що перешкоди макrorівня мають найбільше вагоме значення у процесі гальмування розвитку інклюзивної освіти в Україні.

Основними перешкодами цього рівня є:

- недосконалість чинного законодавства щодо дітей з інвалідністю;

- невідповідність міжнародним нормам; відсутність закону про спеціальну освіту, в якому б чітко визначалися правові основи інституту інклюзивної освіти та принципи механізму створення економічних умов для реалізації інклюзивних підходів до освіти осіб з особливими освітніми потребами.

На мезорівні основними перешкодами до розвитку інклюзії в освіті є:

- наявність культурних стереотипів щодо людей з інвалідністю;
- неготовність сформованої системи освіти відповідати індивідуальним потребам кожної дитини;

- відсутність спеціальних стандартів освіти та варіативних програм для навчання осіб з особливими освітніми потребами;

- відсутність законодавчо закріпленої можливості проводити навчання «особливих» учнів за індивідуальним планом, який дозволяє використовувати адаптовану до спеціальних освітніх потреб того чи іншого учня стандартну освітню програму;

- відсутність програм із супроводу осіб з інвалідністю, що навчаються в загальному освітньому закладі.

Негаразди мікрорівня на шляху розвитку інклюзивних підходів в освіті пов'язані з діяльністю конкретних організацій та фахівців, окремих людей. Для інклюзивної освіти це рівень психологічного прийняття викладачами освітніх установ самої можливості спільного навчання осіб з інвалідністю, їх професійні установки, стереотипи та

дії стосовно учнів з інвалідністю.

Таким чином, можна констатувати, що інклюзивна освіта являє собою неперервний процес розвитку освіти, який надає можливість доступності освіти (самовдосконалення, саморозвитку) та який визнає, що усі діти – це індивідууми з різними потребами в навчанні. Інклюзивна освіта намагається розробити підхід до освітнього процесу, який буде більш гнучким для задоволення різноманітних потреб у навчанні. Для забезпечення фінансових гарантій реалізації інклюзивної освіти необхідно прийняття державі нормативних актів, що встановлюють порядок розрахунку підвищених нормативів фінансового забезпечення освітньої діяльності, що враховують додаткові витрати на навчання людей з особливими освітніми потребами; встановити порядок фінансового забезпечення, який передбачає фінансування освітніх послуг для дітей з особливими освітніми потребами в підвищеному розмірі відповідно до встановлених нормативами.

Аналіз законодавчих та нормативно-правових документів засвідчив, що політика сучасної України щодо студентів з порушеннями психофізичного розвитку як міноритарної групи, що потребує реабілітації та інтеграції, характеризується максимальним залученням держави до системного вирішення проблем, механізми реалізації цього процесу відпрацьовуються.

Список використаних джерел

1. Міщик Л. Інклюзивна освіта як умова соціалізації дітей-інвалідів у процесі навчання [Електронний ресурс] / Л. Міщик – Режим доступу до ресурсу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Znpkhist/2015_5/12mliupn.pdf.

2. Основи інклюзивної освіти : навч.-метод. посіб. / А. А. Колупаєва, О. М. Таранченко, І. О. Білозерська та ін. ; за заг. ред. А. А. Колупаєвої. – К. : А. С. К., 2014. – 308 с.

3. Колупаєва А. А. Від сегрегації до інклюзії // Дидактичні та соціально-психологічні аспекти корекційної роботи у спеціальній школі. – К. : Науковий світ, 2015. – С. 52-56.

4. Саламанская декларация. Рамки действий по образованию лиц с особыми потребностями, приняты Всемирной конференцией по образованию лиц с особыми потребностями: доступ и качество. Саламанка. Испания, 7-10 июня 1994 г. – К., 2000.